

**A MAGYAR LMBT SZÖVETSÉG JAVASLATAI AZ ENSZ
ELSŐ EGYETEMES IDŐSZAKOS FELÜLVIZSGÁLAT
(UPR) KERETÉBEN MEGFOGALMAZOTT, A SZEXUÁLIS
IRÁNYULTSÁG ÉS NEMI IDENTITÁS TÉMÁJÁT ÉRINTŐ
AJÁNLÁSOK VÉGREHAJTÁSA ÉRDEKÉBEN
SZÜKSÉGES LÉPÉSEKRŐL**

2013. április 8.

**magyar lmbt
szövetség**

ELŐZMÉNYEK

Az ENSZ Egyetemes Időszakos Felülvizsgálatának (UPR) 2008 és 2011 közötti első ciklusa egyértelműen megmutatta, hogy a leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű (LMBT) emberek jogainak biztosítása olyan alapvető emberi jogi kérdés, amelyre a nemzetközi közvélemény fokozott figyelme irányul. Az ENSZ 193 tagállama összesen 494 kifejezetten a szexuális irányultsággal és nemi identitással foglalkozó ajánlást kapott az ENSZ Emberi Jogi Tanácsának tagjaitól. Az ajánlások az emberi jogi kérdések széles körét érintették az azonos neműek közötti szexuális kapcsolatok büntethetőségének megszüntetéséből a gyülekezési jog hatálya alá tartozó rendezvénye engedélyezésén át a homo- és transzfób támadások elleni fellépés vagy az azonos nemű párok házassághoz és családalapításhoz való jogának biztosításáig.¹

Az LMBT emberek jogai a magyar emberi jogi helyzet értékelése során is kiemelt figyelmet kaptak. Sajnálattal tapasztaltuk, hogy a leadott országjelentés az LMBT emberek helyzetét még teljes mértékben negligálta. A jelentés elkészítését megelőző civil konzultációkra egyetlen LMBT szervezetet sem hívtak meg; a jelentésben még azok a pozitív intézkedések sem jelentek meg (pl. a bejegyzett élettársi kapcsolat bevezetése, a Btk. gyűlölet-bűncselekményekre vonatkozó tényállásának kiterjesztése, az európai uniós támogatásokból megvalósuló képzési és kutatási projektek, vagy az Európa Tanács DH-LGBT szakértői bizottságában való aktív magyar részvétel), amelyeket a magyar kormány sikerként mutathatott volna fel e témakör kapcsán.

Az országjelentéssel szemben a 2011. május 11-én és szeptember 23-án tartott Emberi Jogi Tanácsi meghallgatásokon az LMBT szempontok már erőteljesen megjelentek. Hat tagállam (Franciaország, Svájc, Norvégia, Belgium, az Egyesült Államok és az Egyesült Királyság) is több kérdést, illetve kritikus megjegyzést tett az LMBT emberek alapvető jogainak biztosítására vonatkozóan. A magyar diplomatákat nyilvánvalóan meglepetésként érte a témakör ilyen mélységű tárgyalása, ennek is betudható, hogy Balog Zoltán államtitkár 2011. május 11-i beszédében mind tárgyi tévedések (a bejegyzett élettársi kapcsolat azonos jogokat biztosít a házassággal), mind pedig komoly félreértések (az LMBT emberek védelmének kérdése elsősorban a gyülekezési jog hatálya alá tartozó rendezvények kapcsán merül fel) megtalálhatóak voltak.

A szexuális irányultság és nemi identitás kérdései az ajánlások között is hangsúlyosan jelentek meg. A 148 ajánlás közül 6 kifejezetten is foglalkozik a szexuális irányultság és nemi identitás kérdéseivel, míg további 14 ajánlás tartalmaz olyan általános megfogalmazású ajánlásokat, amelyek az LMBT embereket is érintő jogi-társadalmi problémákkal kapcsolatosak. Örömmel nyugtáztuk, hogy a Kormány a 148 ajánlás döntő többségét, köztük a fent említett 27 ajánlás közül 25-öt még a helyszínen elfogadott, és hogy a megfontolásra fenntartott ajánlásokról született kormányhatározat tervezetét társadalmi vitára bocsátották. Ugyanakkor rendkívül problémásnak érezzük, hogy a civil szervezeteknek mindössze 2 munkanapjuk volt a tervezet véleményezésére, és hogy a beérkezett véleményekről szóló összefoglaló nem került közzétételre. Sajnálattal tapasztaltuk, hogy tagszervezetünk, a

¹ Bővebb információk a <http://www.upr-info.org/database/> oldalon elérhet, témakörök szerinti lekérdezést biztosító adatbázisban.

Háttér Társaság a Melegekért egyesület véleményét² indokolás nélkül figyelmen kívül hagyta.

Mindezek után örömmel tapasztaltuk, hogy a Kormány – többek között kifejezetten a UPR ajánlások végrehajtásának figyelemmel kísérésére – létrehozta az Emberi Jogi Munkacsoportot és az amellel működő (civil) Emberi Jogi Kerekasztalt, valamint hogy a Kerekasztalban való részvételre irányuló pályázat az LMBT emberek jogait külön működési területként tüntette fel, és hogy a Kerekasztalba több LMBT területen (is) aktív civil szervezet is bekerült. Bízunk benne, hogy ez a megváltozott gyakorlat arra utal, hogy a Kormány a jövőben az LMBT emberek helyzetét más hátrányos helyzetű csoportokkal azonos súlyú emberi jogi kérdésként fogja kezelni.

Jelen dokumentumban arra törekedtünk, hogy összegyűjtsük azokat a legfontosabb jogalkotási-közpolitikai lépéseket, amelyek az LMBT embereket (is) érintő UPR ajánlások végrehajtásához nélkülözhetetlenek. A dokumentumnak nem célja, hogy az LMBT embereket érintő valamennyi emberi jogi probléma megoldására javaslatot tegyen, javaslatainkat a Kormány által már elfogadott UPR ajánlásokhoz közvetlenül kapcsolódó lépésekre korlátozzuk. Ugyanakkor felhívjuk a figyelmet az Európa Tanács Miniszterek Bizottságának CM/Rec(2010)5. sz., a tagállamok szóló ajánlására a szexuális irányultság, illetve nemi identitás alapján történő diszkrimináció leküzdését célzó intézkedésekről,³ amely jóval átfogóbb katalógusát adja az LMBT emberekkel kapcsolatos nemzetközi emberi jogi kötelezettségeknek, és amely várhatóan meghatározó jelentőséggel fog bírni a következő UPR ciklusban az Európa Tanácshoz tartozó tagállamok vonatkozó emberi jogi teljesítményének értékelése során.

A javasolt lépéseket a vonatkozó ajánlások strukturált értelmezése révén fejtjük ki, összevonva az azonos tartalmú ajánlási pontokat, ugyanakkor szétválasztva az egyes ajánlási pontokban található, de jól elkülöníthető vállalásokat. A hivatkozott ajánlási pontok listáját az 1. sz. melléklet tartalmazza.

JAVASLATOK

1. A szexuális irányultságon és nemi identitáson alapuló hátrányos megkülönböztetés explicit tiltása (94.52)

Bár a szexuális irányultság és a nemi identitás szerinti hátrányos megkülönböztetés tilalmát az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény tartalmazza, súlyos problémát jelent, hogy a 2012. január 1-jén hatályba lépett új Alaptörvény XV. § (2) bekezdése továbbra sem tartalmazza nevesítve a szexuális irányultság és nemi identitás szerinti hátrányos megkülönböztetés tilalmát. Bár a korábbi Alkotmány 70/A. §-ához hasonlóan a hatályos szöveg is tartalmazza az egyéb helyzet szerinti hátrányos megkülönböztetés tilalmát, amely az Alkotmánybíróság következetes jogértelmezése szerint magában foglalja a szexuális irányultság szerinti hátrányos megkülönböztetés tilalmát, rendkívül rossz az üzenete annak, hogy míg a korábbi védett

² <http://hatter.hu/kiadvanyaink/upr2011-kormanyhatarozat-velemen>

³ A Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium által készített hivatalos magyar fordítása elérhető: <http://igazsagugyiinformaciok.kormany.hu/download/c/fd/30000/CM-Rec-2010-5-ajanlas.pdf>

csoportok listáját az új Alaptörvény kibővítette (ld. pl. fogyatékoság szerepeltetése), a szexuális irányultság és nemi identitás kategóriái továbbra sem szerepelnek. Mindez annál is inkább problémás, mivel az új Alaptörvénynek vállalt modellül szolgáló dokumentum, az Európai Unió Alapjogi Chartája a szexuális irányultságot külön is nevesíti a védett csoportok között (21. cikk). E problémakör az Európa Tanács Velencei Bizottságának jelentésében is megjelenik, a Bizottság 618/2011. sz. véleményében kifejtette, hogy az explicit említés hiánya „azt a látszatot keltheti, hogy az ilyen típusú hátrányos megkülönböztetést nem tekintik elítélendőnek”.⁴ Függetlenül tehát a jogalkotó szándékától, az Alaptörvény szövege félreértésekhez vezethet, és nem demonstrálja egyértelműen, hogy a szexuális irányultságon és nemi identitáson alapuló hátrányos megkülönböztetés ugyanolyan súlyos, mint más, az Alaptörvényben külön is nevesített szempont szerinti megkülönböztetés. További probléma, hogy az Alaptörvény 4. módosítását követően az Alkotmánybíróságnak a korábbi Alkotmány alapján hozott, többek között a szexuális irányultság mint egyéb helyzet szerinti hátrányos megkülönböztetés tilalmát kimondó határozatai hatályukat veszítették, amely további bizonytalansághoz vezet.

Mindezek alapján javasoljuk, hogy:

- *az Alaptörvény XV. § (2) bekezdése egészüljön ki a szexuális irányultság és nemi identitás szerinti megkülönböztetés nevesített tilalmával.*

2. A különböző szexuális irányultsággal rendelkező személyek jogainak tiszteletben tartásához, a hátrányos helyzetű csoportok gazdasági és szociális lehetőségeinek előmozdításához, az esélyegyenlőség biztosításához szükséges lépések megtétele (94.30, 94.40, 94.41)

Szemben más, előítéletek és hátrányos megkülönböztetés által sújtott társadalmi csoportokkal,⁵ Magyarországon jelenleg nem létezik olyan keretstratégia vagy cselekvési terv, amely az LGBT emberek alapvetői jogainak biztosítása, illetve az őket érő hátrányos megkülönböztetés felszámolásának érdekében folytatott kormányzati lépéseket fogná össze. Bár 2007-ig létezett törvényi szabályozás a valamennyi esélyegyenlőségi célcsoportot lefedő Köztársasági Esélyegyenlőségi Programról, ilyen program elfogadására sohasem került sor, és a vonatkozó rendelkezéseket 2007-ben hatályon kívül is helyezték. További problémát jelent, hogy bár az Emberi Erőforrások Minisztériuma az egyes miniszterek, valamint a Miniszterelnökséget vezető államtitkár feladat- és hatásköréről szóló 212/2010. (VII. 1.) Korm. rendelet alapján általánosságban felel a társadalmi esélyegyenlőség előmozdításáért, mandátumában a szexuális irányultság és nemi identitás szerinti kisebbségi csoportok esélyegyenlőségének előmozdítása nevesítve nem szerepel, és a gyakorlatban ezzel a területtel a minisztérium Esélyegyenlőségi Főosztálya nem is foglalkozik.

Mindezek következtében a különböző szexuális irányultsággal vagy nemi identitással rendelkező személyek jogainak tiszteletben tartása a kormányzaton belül nem kap kellő súlyt, az ilyen irányú tevékenység a 2010-es kormányváltást megelőzően is csak esetleg, össze nem hangolt módon jelent meg, a kormányváltás óta pedig az LGBT emberek esélyegyenlőségét célzó kormányzati programok teljesen megszűntek. Így többek között

⁴ [http://www.venice.coe.int/docs/2011/CDL\(2011\)032-e.asp](http://www.venice.coe.int/docs/2011/CDL(2011)032-e.asp)

⁵ Ld. pl. Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, Nemzeti Ifjúsági Stratégia, Nők és Férfiak Társadalmi Egyenlőségét Elősegítő Nemzeti Stratégia, Országos Fogyatékosügyi Program.

gazda nélkül maradt az Európa Tanács Miniszterek Bizottságának CM/Rec(2010)5. sz. ajánlásában foglalt vállalások megvalósítása is, holott arra a Kormány kötelezettséget vállalt, és ahhoz az Európa Tanácstól szakmai és pénzügyi segítséget is igényelhetett volna.⁶

Mindezek alapján javasoljuk, hogy:

- *az LMBT civil szervezetek bevonásával kerüljön kidolgozásra egy a CM/Rec(2010)5. sz. ajánlásban érintett valamennyi társadalmi területre kiterjedő LMBT esélyegyenlőségi stratégia és az ahhoz kapcsolódó cselekvési terv;*
- *az LMBT személyek esélyegyenlőségének előmozdítása nevesítve is jelenjen meg az Emberi Erőforrások Minisztériumának feladatai között; és*
- *az Emberi Erőforrások Minisztériumának Esélyegyenlőségi Főosztályán foglalkoztassanak kifejezetten az LMBT területen (is) szakmai tapasztalattal rendelkező szakembereket.*

3. Sarkalatos törvények diszkriminációmentessége, nemzetközi emberi jogi kötelezettségeknek való megfelelése (94.12, 94.15)

A magyar jogrendszer szempontjából alapvető jelentőségű, hogy a kétharmados többséget igénylő sarkalatos törvények tiszteletben tartsák az Alaptörvény és a nemzetközi egyezmények által biztosított emberi jogi alapelveket, és megfelelő kodifikációs technikákkal biztosítsák a jogbiztonságot és az egyértelmű jogalkalmazást. Az elmúlt két év gyakorlata azonban azt mutatja, hogy számos sarkalatos törvény elfogadására a jogalkotásról, illetve a jogszabályok előkészítésében való társadalmi részvételtől szóló törvényben előírt garanciális szabályok megkerülésével, egyéni képviselői indítványok formájában került sor. Az alapvető jogok biztosának és az Alkotmánybíróságnak a joggyakorlata azt mutatja, hogy pont ezen egyéni képviselő indítványként elfogadott sarkalatos törvényekben különösen gyakori az alapjogokat sértő megoldások alkalmazása.

Bár a sarkalatos törvények diszkriminációmentességére vonatkozó UPR ajánlást a Kormány fenntartások nélkül elfogadta, a családok védelméről szóló 2011. évi CCXI. sarkalatos törvény mégis súlyos alapjogi problémákat vetett fel. Mint azt az alapvető jogok biztosa AJB-4159/2012. sz. indítványában kifejtette, a családvédelmi törvénynek a család fogalmát érintő 7. §-a és a törvényes öröklésre vonatkozó 8. §-a ellentétes az Alaptörvény és az Emberi jogok európai egyezménye által biztosított családi élethez való joggal, a hátrányos megkülönböztetés tilalmával, valamint az emberi méltóság és a jogállamiság alapelveivel. Az Alkotmánybíróság 43/2012. (XII. 20.) határozatában a vonatkozó rendelkezéseket megsemmisítette, mivel a család fogalmát túlzottan korlátozónak, az öröklésre vonatkozó rendelkezéseket pedig egyrészt jogbiztonságot sértő, másrészt legitim igazolás nélküli, hátrányos megkülönböztetést eredményező jogmegvonásnak ítélte. A jogalkotó az Alaptörvény 4. módosítása keretében az alkotmányellenes családfogalmat az Alaptörvény L. cikkének részévé tette, ezzel tovább fokozva az Alaptörvény már eddig is erősen kirekesztő jellegét. Függetlenül a konkrét témakör (család fogalma) megítélésétől, a folyamat megmutatta, hogy a hatályos jogszabályok és intézmények nem biztosítják megfelelően, hogy az alapjogi szempontok a jogszabály-alkotás során figyelembevételre kerüljenek.

⁶ Az Európa Tanács kapcsolódó projektjéről bővebben: http://www.coe.int/t/dg4/lgbt/Project/Description_EN.asp

Mindezek alapján javasoljuk, hogy:

- a jogszabály-előkészítés előzetes hatásvizsgálatának módszertana egészüljön ki valamennyi esélyegyenlőségi célcsoport, így a szexuális irányultságon és nemi identitáson alapuló kisebbségi csoportokra gyakorolt hatás explicit vizsgálatával;*
- az egyéni képviselői indítványok kapcsán a civil szervezetek rendelkezzenek ugyanazokkal a véleményezési jogosítványokkal, amelyek a kormány által előkészített jogszabályok kapcsán megilletik őket, a beérkezett véleményekről és az elutasítás indokairól az első helyen kijelölt bizottság titkársága készítsen tipizált összefoglalót;*
- az általános vita megkezdése előtt a felelős minisztérium az egyéni képviselői indítványok kapcsán is készítse el az előzetes hatásvizsgálatot a kormányzati jogszabály-előkészítésben használt módszertan alapján.*

4. Gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos cselekvési terv elfogadása (94.29)

A UPR ajánlások legnagyobb csoportja (összesen 17 ajánlás) az előítéletes indokból elkövetett, ún. gyűlölet-bűncselekményekkel szembeni hatékonyabb fellépésre szólította fel a Kormányt. A gyűlölet-bűncselekmények témája a magyar bűnüldöző szervek és az igazságszolgáltatás egyik legelhanyagoltabb területe, a 2008-2009-es romagyilkosságok előtt még a szakmai közvéleményben is csak alig jelent meg. Ez a helyzet azóta változott, de a gyakorlatban továbbra is komoly problémák mutatkoznak a gyűlölet-bűncselekmények elleni fellépés terén. A hivatalos statisztikák sugallta hamis képpel szemben a gyűlölet-bűncselekmények Magyarországon rendkívül elterjedtek: a 2005-ös European Crime and Safety Survey (EU ICS) adatai alapján készült becslés szerint a magyarországi gyűlölet-bűncselekmények 99,7%-át nem jelentik, vagy a hatóságok azt nem minősítik gyűlölet-bűncselekménynek. Az MTA Szociológiai Kutatóintézetének és a Háttér Társaságnak a kutatása szerint az LMBT válaszadók 16%-át érte már élete során szexuális irányultságával vagy nemi identitásával kapcsolatos erőszakos támadás, az arány a transzneműek körében még magasabb (26%). A gyűlölet-bűncselekmények elleni hatékony fellépés csak az érintett állami szervek, így különösen a rendőrség, az ügyészség, a bíróságok, az áldozatsegítő szolgálatok, a jogi és rendészeti egyetemek, valamint az érintett társadalmi csoportok civil résztvevőinek bevonásával valósítható meg. Egy ilyen sokszereplős probléma megoldása csak egy összehangolt stratégia, és az azt konkrét feladatok nyelvére lefordító cselekvési terv mentén valósítható meg, amelynek kidolgozására a Kormány ezen ajánlás elfogadásával ígéretet is tett.

2012 szeptembere és 2013 novembere között három magyarországi civil szervezet, a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Iroda, a Magyar Helsinki Bizottság, és tagszervezetünk, a Háttér Társaság a Melegekért közös projektbe fogott egy ilyen nemzeti stratégiai és cselekvési terv előkészítésére. A projekt lehetőséget biztosít rá, hogy a cselekvési terv kidolgozására az állami szervek jelentős anyagi ráfordítása nélkül kerüljön sor. A nemzeti stratégiai és cselekvési terv kidolgozására, illetve végrehajtására érdemes egy külön munkacsoportot létrehozni, amely működhetne az Emberi Jogi Kerekasztal egyik tematikus munkacsoportjaként is, azonban fontos, hogy a munkába az érintett állami szervek képviselői is bekapcsolódjanak. A cselekvési tervnek a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos állami fellépés valamennyi területére, így különösen a megelőzésre, a bejelentési hajlandóság növelésére, a hatékony nyomozásokra, a szigorú és következetes

szankcionálásra, az áldozatok segítésére és az adatgyűjtésre is ki kell terjednie. Az ezen területekkel kapcsolatos részletes teendőket az 5-17. javaslatoknál ismertetjük.

Mindezek alapján javasoljuk, hogy:

- *az Emberi Jogi Kerekasztalon belül jöjjön létre egy munkacsoport a gyűlölet-bűncselekmények elleni nemzeti stratégia és cselekvési terv kidolgozására civil szervezetek és az érintett állam szervek részvételével;*
- *a cselekvési terv a UPR ajánlásokban érintett valamennyi területet (5-17. javaslatok) fogja át;*
- *az érintett állami szervek működjenek együtt a civil szervezetek által jelenleg folytatott projekt kutatási és tudatosságnövelő feladatainak végrehajtásában.*

5. Szexuális irányultságon és nemi identitáson alapuló gyűlölet-bűncselekményekre vonatkozó jogszabályok megerősítése (94.13)

A hatályos Büntető Törvénykönyv a közösség tagja elleni erőszak tényállásában a szexuális irányultság és a nemi identitás kategóriát nevesítve nem, csak mint „a lakosság egyes csoportjai” szerepelteti. A 2013. július 1-én hatályba lépő új Büntető Törvénykönyv ugyanakkor mind a közösség elleni uszítás, mind a közösség tagjai elleni erőszak kapcsán külön is nevesíti a szexuális irányultságot és a nemi identitást, ezzel nagyrészt eleget téve az ajánlás fő céljának. Ugyanakkor fontos, hogy a jogszabályi változás a joggyakorlatba is átmenjen, és valamennyi érintett (mind az áldozatok, mind a potenciális elkövetők, illetve a bűnüldöző szervek) tisztában legyenek e módosítással.

Az új Büntető Törvénykönyv is fenntartja ugyanakkor azt a komoly hiányosságot, hogy a gyűlölet-motiváció kifejezett figyelembe vételére csak bizonyos magatartások (bántalmazás, kényszerítés, riadalom keltésére alkalmas kirívóan közösségellenes magatartás) esetén van lehetőség. Más magatartások esetén (pl. emberölés, személyi szabadság megsértése, rágalmozás, jogellenes fogvatartás) a gyűlölet-motiváció „elrejtőzik” a más aljas indokból elkövetett magatartások között, így pl. a személyi szabadság megsértése esetén nem lehet megkülönböztetni a nyereségvágyból vagy az előítéletes indokból elkövetett bűncselekményt. Létezik ugyanakkor számos olyan, a gyűlölet-bűncselekmények terén gyakran előfordul elkövetői magatartás, amelyek esetén a gyűlölet-motiváció még aljas indokként sem vehető figyelembe, ilyen pl. a zaklatás, a szexuális erőszak, vagy a vagyon elleni bűncselekmények, mint pl. a lopás, rablás vagy rongálás. A vagyon elleni gyűlölet-bűncselekmények szankcionálhatóságának hiányát számos civil szervezet,⁷ így Szövetségünk is,⁸ és az alapvető jogok biztosa⁹ is bírálta. Az előítéletes indítékból elkövetett szexuális erőszak nevesítését különösen a lesbikus és biszexuális nők, illetve transz férfiak terhére elkövetett, a szakirodalomban „javító szándékú nemi erőszak” (corrective rape) fogalmával leírt magatartás miatt van szükség.

⁷ <http://www.hatter.hu/kiadvanyaink/uj-btk-gyulolet-buncselekmenyek-reszletes-javaslatok>

⁸ http://lmbtszovetseg.blog.hu/media/file/lmbtszov_btk_2012marc.pdf

⁹ <http://www.obh.hu/allam/aktualis/hm/kozlemeny20120723.htm>

Mindezek alapján javasoljuk, hogy:

- *megfelelő információs kampányokkal biztosítsák, hogy a homofób és transzfób gyűlölet-bűncselekmények új Btk-beli hangsúlyosabb megjelenéséről valamennyi érintett értesüljön;*
- *a jogalkotó teremtse meg az előítéletes indokból elkövetett rongálás, zaklatás és szexuális erőszak gyűlölet-bűncselekményként történő szankcionálásának lehetőségét;*
- *az előítéletes indok az aljas indoktól elkülönült minősítő körülmény legyen.*

6. A gyűlölet-bűncselekmények beazonosítására és nyomozására vonatkozó irányelvek elkészítése (94.53)

A gyűlölet-bűncselekmények elleni fellépés terén a jogszabályi hiányosságoknál is súlyosabb problémát jelent, hogy a jogalkalmazó szervek, elsősorban a rendőrség, nem képes a vonatkozó jogszabályokat a gyakorlatban hatékonyan alkalmazni. A gyűlölet-bűncselekmények sajátosságai (elsősorban a motiváció bizonyíthatóságának nehézsége és az áldozati csoportok fokozott érzékenysége) számos ország rendőrségét arra vezette, hogy külön irányelveket fogadjanak el a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos nyomozásokra. Egy ilyen nyomozati protokoll szükségességét a magyar bűnüldöző szervek is elismerték; létre is jött egy munkacsoport a Rendőrtiszti Főiskolán, illetve elkészült egy *A bizonyítás tárgya az úgynevezett gyűlölet-bűncselekmények nyomozása során* c. munkaanyag, amelyre a rendőrség több esetben mint kész nyomozati metodikára hivatkozik. A valóságban azonban egy munkaanyagról van szó, amelyet szerzője sem tekintett végleges anyagnak, szerepel benne pl. egy soha el nem készült „későbbi fejezet”-re történő utalás is. Az anyag legnagyobb hiányossága, hogy az általánosságok szintjén marad, konkrét segítséget az ilyen ügyekben folytatandó nyomozási vagy kihallgatási stratégiára nem tartalmaz. Az anyag kidolgozásába a civil szervezeteket nem vonták be, és nem építettek a ma már szép számban elérhető hasonló jellegű külföldi dokumentumokra sem. Ráadásul e „protokoll” semmilyen hivatalos formát nem ölt, nem számon kérhető, létezése a rendőrség berkeiben sem széles körben ismert.

A rendőrségnek szóló protokoll mellett ugyanakkor fontos lenne egy kifejezetten a bizonyítási eljárás nehézségei terén eligazítást nyújtó ügyészégi protokoll elfogadása is. Egy ilyen protokoll kidolgozása jelenleg folyik az EBESZ Demokratikus Intézetek és Emberi Jogok Irodájának keretei között,¹⁰ fontos lenne ezt a nemzetközi iránymutatást a magyar helyzetre adaptálni, és azt ügyészégi utasításként kiadni. Az ítélezési gyakorlat terén mutatkozó ellentmondások, így különösen a védett csoportok köre, a homofób és transzfób indíték aljas indokként történő elismerése, és az előítéletes indíték mint súlyosító körülmény figyelembe vételének kötelezettsége kapcsán javasoljuk jogegységi határozat elfogadását.

Mindezek alapján javasoljuk, hogy:

- *a civil szervezetek bevonásával készüljön egy részletes, ORFK utasításként kiadott, a nemzetközi jó gyakorlatokra építő, a homofób és transzfób gyűlölet-bűncselekményeket kifejezetten is nevesítő protokoll az előítéletes indíték gyanúját felvető támadások nyomozása esetén a rendőrség által követendő eljárásról;*

¹⁰ A nyilvános munkaanyag címe: *Prosecuting Hate Crimes: A Practical Guide*.

- *készüljön el az EBESZ ügyészségi protokoll magyar jogi helyzetre adaptált változata, amely kerüljön kiadásra LÜ utasításként;*
- *a Kúria jogegységi határozatban tisztázza a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos ítéletekben megfigyelhető ellentmondásokat.*

7. A szexuális irányultságon és nemi identitáson alapuló gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos tudatosságnövelő kampány (94.13)

A létező jogszabályok ellenére a magyar társadalom, és különösen az érintett személyek alig tudnak a gyűlölet-bűncselekmények esetén kiszabható magasabb büntetési tételekről, illetve az ilyen esetekre vonatkozó sajátos eljárási szabályokról (pl. magánindítvány helyett hivatalból nyomozás). A büntetőjog visszatartó ereje csak abban az esetben érvényesül, ha a vonatkozó szabályokról a társadalom széles rétegei, így különösen a potenciális elkövetők is értesülnek. Közhelyszerű megállapítás a szakirodalomban, hogy a gyűlölet-bűncselekmények „üzenet-bűncselekmények”, amelyekkel az elkövetők a támadott kisebbségi csoport valamennyi tagjának üzennek, és hogy a gyűlölet-bűncselekményekkel szembeni fellépés egyik fontos feladata, hogy hasonlóan erélyes, de ellentétes üzenetet fogalmazzon meg a társadalom részéről: a kisebbségi csoportok kirekesztése, bántalmazása nem elfogadható. Ugyanakkor a sértettektől és a tanúktól is csak akkor várható el az ilyen esetek bejelentése, ha tisztában vannak a bűncselekmény jogi megítélésének súlyával, és biztosak lehetnek abban, hogy bejelentésüket a bűnüldöző szervek komolyan veszik. Az MTA Szociológiai Kutatóintézete és a Háttér Társaság közös kutatása azt találta, hogy az LMBT embereket érintő legfontosabb jogszabályok közül a gyűlölet-bűncselekményekre vonatkozóak a legkevésbé ismertek (mindössze 8% jelezte, hogy a vonatkozó jogszabályokat részletesen ismeri, és 32% egyáltalán nem is hallott róla, hogy a homofób és transzfób támadások más elbírálás alá esnek). A külföldi tapasztalatok alapján az áldozatokat legjobban olyan kommunikációs anyagokkal lehet elérni, amelyek az egyes áldozati csoportokat külön szólítják meg, fontos ugyanis, hogy az érintettek a példákban és vizuális megjelenésben saját helyzetükre ismerjenek.

Míndezek alapján javasoljuk, hogy:

- *a kormány vezető tagjai köteleződjenek el a diszkriminációmentesség és a gyűlölet-bűncselekményekkel szembeni erélyes fellépés mellett;*
- *induljon a magyar társadalom egészét megcélzó televíziós, online és óriásplakát kampány, amely az előítéletes indítékből, így különösen a homofób és transzfób indítékből elkövetett támadások elfogadhatatlanságát, a fellépés fontosságát hangsúlyozzák;*
- *készüljön a (potenciális) áldozatokat megszólító kiadvány a gyűlölet-bűncselekményekre vonatkozó jogszabályokat és a sértettek jogait közérthető formában elmagyarázó tájékoztató kiadvány, ill. az állami szervek vegyenek részt a már ma is létező hasonló civil kiadványok terjesztésében;*
- *induljon az LMBT közösséget megcélzó online, nyomtatott és szórólapos kampány, amelynek fő üzenete, hogy a hatóságok komolyan veszik a homofób és transzfób gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos bejelentéseket.*

8. A bűnüldöző szerveket megcélzó gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos tudatosságnövelő kampány (94.13)

A gyűlölet-bűncselekményekkel szembeni hatékonyabb fellépés egyik fontos akadálya, hogy a rendőrség tagjai gyakran nem értik, miért kell fokozott figyelmet szentelni az ilyen támadásoknak, miért magasabbak a büntetési tételek, miben különbözik egy gyűlölet-bűncselekmény egy átlagos bűncselekménytől. Az sem hagyható figyelmen kívül, hogy a gyűlölet-bűncselekményeknek leginkább kitett áldozatokkal kapcsolatos általános társadalmi előítéletek a rendőrségen belül is jelen vannak, a hatékony fellépést nem ritkán az eljáró rendőrök saját rasszista, homofób, transzfób nézetei akadályozzák. A jogszabályokkal és követendő eljárásokkal kapcsolatos képzések (ld. 11. javaslat) mellett tehát egy széles körű tudatosságnövelő, érzékenyítő kampányra is szükség van a rendőrségen belül. A nemzetközi tapasztalatok azt mutatják, hogy az egyes kisebbségi csoportokkal szembeni rendőrségi előítéletek leküzdésében óriási szerepe lehet, ha az adott csoport tagjaival a rendőri állomány keretein belül is találkozhatnak a rendőrök.

Mindezek alapján javasoljuk, hogy:

- *a rendőri vezetők különböző fórumokon (állománygyűlések, média) köteleződjenek el a diszkriminációmentes rendőrségi fellépés és a gyűlölet-bűncselekményeknek szentelt fokozott figyelem mellett;*
- *az LMBT emberekkel kapcsolatos előítéleteket oldó érzékenyítő foglalkozásokat tegyék a rendőri alapképzés kötelező elemévé;*
- *szervezzenek az LMBT emberekkel kapcsolatos előítéleteket oldó érzékenyítő foglalkozásokat a rendőrségi állomány tagjai számára;*
- *a rendőri vezetés támogassa az LMBT rendőrök munkahelyi önfelvállalását, és az LMBT rendőröket összefogó, önszerveződő csoportok létrejöttét.*

9. Rendőrség számára szervezett képzés a gyűlölet-bűncselekményekről (94.53, 94.84, 94.85)

A Rendőrtiszti Főiskolától (ma: Nemzeti Közszolgálati Egyetem) kapott információk¹¹ szerint a rendőri alapképzésben ma nem jelenik meg a gyűlölet-bűncselekmények témája. Sem a büntetőjog, sem a kriminológia, sem a kriminalisztika tárgyak nem foglalkoznak célzottan az előítéletes indítékből elkövetett bűncselekmények felderítésével, a téma csak áttételesen a szociológia tantárgy keretében jelenik meg. Ezek után nem csoda, hogy a rendőri állomány kevésbé tájékozott a témában. Egy rendőrségi protokoll elfogadása (6. javaslat) esetén annak megismertetése fontos célkitűzése lehet mind a rendőri alapképzésnek, mind a rendőri állomány bizonyos feladatköröket ellátó tagjait megcélzó továbbképzéseknek. A gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos alapvető ismereteknek valamennyi rendőr esetében meg kell lennie, ugyanakkor tekintettel az ilyen bűncselekmények sajátos jellegére, érdemes kijelölni az ilyen bűncselekmények nyomozására, illetve az ilyen bűncselekmények áldozatainak kihallgatására specializálódó rendőröket, és őket célzottan felkészíteni. A gyűlölet-bűncselekmények áldozatainak kihallgatására speciálisan kiképzett rendőrök

¹¹ A Rendőrtiszti Főiskola rektorának 44/ 356/ 2011. sz. levele

szükségességét az Európai Unió nemrégiben elfogadott, kötelező érvényű irányelve is előírja.¹²

Mindezek alapján javasoljuk, hogy:

- *a gyűlölet-bűncselekmények témája kapjon fokozott figyelmet a rendőri alapképzés során;*
- *a rendőrségen belül jöjjenek létre a gyűlölet-bűncselekmények felderítésére specializálódó egységek, ill. nyomozók;*
- *a specializálódott nyomozók rendszeres időközönként vegyenek részt kötelező, a civil szervezetek bevonásával megvalósított gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos továbbképzéseken;*
- *a rendőrkapitányságok büntetőjogi minősítésért felelős munkatársai vegyenek részt kötelező, a civil szervezetek bevonásával megvalósított gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos továbbképzésen.*

10. Ügyészségek számára szervezett képzések a gyűlölet-bűncselekményekről (94.53, 94.85)

A rendőrség mellett az ügyészség munkatársai sem kapnak megfelelő felkészítést a gyűlölet-bűncselekmények bizonyítása során felmerülő sajátos nehézségekről; a gyűlölet-bűncselekmények témája a jogi alapképzésben alig, a homofób és transzfób gyűlölet-bűncselekmények témája pedig egyáltalán nem jelenik meg.

Mindezek alapján javasoljuk, hogy:

- *a homofób és transzfób gyűlölet-bűncselekmények témája kapjon fokozott figyelmet a jogi alapképzés során;*
- *az ügyészségen belül jöjjenek létre a gyűlölet-bűncselekmények nyomozásának felügyeletével, illetve a gyűlölet-bűncselekmények esetén vád képviselőre specializálódó egységek, ill. ügyészek;*
- *a Legfőbb Ügyészség Továbbképzési Osztálya a Magyar Ügyészképző Központtal együttműködésben, a civil szervezetek bevonásával dolgozzon ki és rendszeresen tartson képzési programot a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos ügyészi teendőkről.*

11. Bíróságok számára szervezett képzése a gyűlölet-bűncselekményekről (94.53, 94.84, 94.85)

A jogászképzés hiányosságai az ügyészek mellett a bírók munkáját is nagyban megnehezítik.

Mindezek alapján javasoljuk, hogy:

- *a gyűlölet-bűncselekmények témája kapjon fokozott figyelmet a jogi alapképzés során;*

¹² Az Európai Parlament és a Tanács 2012/29/EU irányelve (2012. október 25.) a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról, 23. cikk (2) b) pont.

- *a Magyar Igazságügyi Akadémia, a civil szervezetek bevonásával dolgozzon ki és rendszeresen tartson képzési programot a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos bírói teendőkről;*

12. Gyűlölet-bűncselekmények jelentésére bátorító lépések (94.54, 94.86)

A hivatalos statisztikák és a kutatási eredmények közötti ellentmondások (ld. 4. javaslat), és az áldozati csoportok körében végzett kutatások egyaránt azt mutatják, hogy a gyűlölet-bűncselekményeknek csak a töredéke került hivatalosan bejelentésre a bűnüldöző szervek részére. Az MTA Szociológiai Kutatóintézete és a Háttér Társaság közös kutatása azt találta, hogy csak minden 7. áldozat (15%) jelenti az őt ért homofób vagy transzfób támadást. A jelentés elmaradása mögött számos ok, így többek között a rendőrségben való bizalom hiánya (19%), a rendőrségi megalázó fellépésétől való félelem (10%), valamint a szexuális irányultság kiderülésétől való félelem (9%) is szerepet játszik. A látencia két alapvető következménnyel jár: egyrészt a bűncselekmények elkövetői tettüket büntetés nélkül megússzák, másrészt a hatóságok jelentősen alulbecsülik a gyűlölet-bűncselekmények számát, a probléma súlyát. A kutatási eredmények alapján elsősorban a rendőrségbe vetett általános bizalom növelésére, és a gyűlölet-bűncselekmények bejelentésének fontosságára történő célzott figyelemfelhívásra lenne szükség. Mint ahogy a rendőrségen belüli előítéletek visszaszorításában is fontos szerepe lehet az LMBT rendőröknek, ugyanúgy fontos szerepet játszhatnak a szexuális irányultságukat és nemi identitásukat nyíltan vállaló rendőrök a rendőrséggel szembeni, az LMBT közösségben meglévő előítéletek és bizalomhiány oldására.

Mindezek alapján javasoljuk, hogy:

- *induljon a magyar társadalom egészét megcélzó televíziós, online és óriásplakát kampány, amely az előítéletes indítékből, így különösen a homofób és transzfób indítékből elkövetett gyűlölet-bűncselekmények bejelentésének fontosságát hangsúlyozza;*
- *a rendőrség folytasson szórólapos kampányt az LMBT közösségben, amelynek fő üzenete, hogy a rendőrség komolyan veszi a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos bejelentéseket;*
- *a központi rendőrségi honlapon és a rendőrkapitányságok honlapjain tegyék közzé a gyűlölet-bűncselekményekre szakosodott nyomozók közvetlen e-mailes és telefonos elérhetőségét;*
- *a rendőrség rendszeres célzott bűnmegelőzési programok és kiadványok révén törekedjen jó kapcsolatok kialakítására az LMBT közösség tagjaival;*
- *a kisebbségi összekötők mintájára a nagyobb városokban a rendőrség hozza létre az LMBT összekötő pozícióját;*
- *a rendőri vezetés támogassa az LMBT rendőrök munkahelyi önfelvallását, és az LMBT rendőröket összefogó, önszerveződő csoportok létrejöttét.*

13. Gyűlölet-bűncselekmények bejelentőit védő intézkedések (94.86)

Mint ahogy azt a 12. javaslat kapcsán kifejtettük a rendőrségbe vetett általános bizalomhiány mellett a homofób és transzfób gyűlölet-bűncselekmények be nem jelentése mögött leginkább a szexuális irányultsággal és nemi identitással kapcsolatos személyes adatok nyilvánosságra kerülésétől való félelem húzódik meg. Ugyanakkor sokan nincsenek

tisztában az elkövető esetleges bosszúja elleni védelmet biztosítani hivatott intézkedésekkel sem (tanú adatainak zárt kezelése, személyi védelem). Nem ritka az sem, hogy a rendőrség maga vonakodik biztosítani a tanú teljes (a nevére is kiterjedő) anonimitását, mivel ez az eljárást (jegyzőkönyvek felvétele, idézés, stb.) megbonyolítja.

Mindezek alapján javasoljuk, hogy:

- *az adatvédelmi kérdések a kidolgozandó rendőrségi protokollban és áldozati útmutatóban fokozott figyelmet kapjanak;*
- *a rendőrség tegye lehetővé az anonim módon történő, de a bűnügyi statisztikákban megjelenő bejelentéseket.*

14. Áldozatsegítő szolgáltatások a gyűlölet-bűncselekmények áldozatai számára (94.83)

A kutatások szerint a homofób és transzfób gyűlölet-bűncselekmények áldozatai más erőszakos bűncselekmények áldozataihoz képest is fokozott lelki traumát élnek át, amely nem ritkán poszt-traumatikus stressz szindróma kialakulásához, depresszióhoz, szorongáshoz, álmatlansághoz, a szociális kapcsolatok leépüléséhez vezet. Az érzéketlen hatóság fellépés ugyanakkor sokszor a támadás lelki hatásának megismétléséhez, az ún. másodlagos viktimizációhoz vezet. Mivel a támadás az áldozatokat valamely csoport-identitásukhoz kapcsolódóan éri, gyakori a „veszélyekkel járó” identitás elutasításából (öngyűlölet), vagy éppen túlzott megerősödéséből (LMBT közösségbe zárkózás) adódó pszichológiai problémák megjelenése is. Az áldozatok számára emiatt biztosítani kell a szakszerű, ingyenes pszichológiai tanácsadást és terápiát. A kifejezetten a gyűlölet-bűncselekmények áldozatait megcélzó áldozatsegítő szolgáltatások működtetését az Európai Unió nemrégiben elfogadott, kötelező érvényű irányelve is előírja.¹³

Mindezek alapján javasoljuk, hogy:

- *a kidolgozandó rendőrségi protokollban kapjon fokozott figyelmet az áldozat szempontjaira érzékeny fellépésnek és a traumás tünetek felismerésének fontossága;*
- *az állam által fenntartott Áldozatsegítő Szolgálatok foglalkoztassanak ingyenesen igénybe vehető pszichológusokat;*
- *az Áldozatsegítő Szolgálatok munkatársai és a rendőrség áldozatvédelmi referensei vegyenek részt a civil szervezetek bevonásával megtartott, a gyűlölet-bűncselekmények témájával kapcsolatos továbbképzéseken;*
- *az áldozatsegítés terén működő civil szervezeteket megcélzó pályázatok tekintsék kiemelt célcsoportnak a gyűlölet-bűncselekmények áldozatait.*

15. Konkrét lépések a romák és más kisebbségi és kiszolgáltatott helyzetű személyekkel szembeni erőszak és gyűlölet-bűncselekmények megelőzésére (94.47, 94.58)

A már megtörtént előítéletes indítékból elkövetett bűncselekményekkel szembeni fellépés mellett legalább ilyen fontos a támadások megelőzése is. Ennek részeként elengedhetetlenül

¹³ Az Európai Parlament és a Tanács 2012/29/EU irányelve (2012. október 25.) a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról, 8. cikk (3) bekezdés.

szükség van széles körű tudatformáló kampányokra és oktatási programokra, amelyek a gyűlölet-bűncselekményeknek kitett társadalmi csoportokkal szembeni előítéletek és ellenérzések általános csökkentését célozzák, valamint az egyes támadások megelőzésére szolgáló közbiztonságot fokozó intézkedésekre. Utóbbiak kapcsán fontos megemlíteni, hogy az ilyen intézkedések (pl. térfelügyelő kamerák elhelyezése, fokozott járőrzés az LMBT közösség által gyakran látogatott helyszíneken) csak az érintett közösség bevonásával valósíthatók meg, ellenkező esetben tovább erodálhatják a rendőrségbe vetett bizalmat.

Mindezek alapján javasoljuk, hogy:

- *induljanak a homofóbia és transzfóbia visszaszorítását célzó tudatformáló kampányok és iskolai oktatási programok, az állami szervek fokozottan támogassák a már ma is futó ilyen jellegű civil programokat (pl. Melegség és megismerés program);*
- *induljanak a szélsőjobboldali eszmék terjedését segítő társadalmi-gazdasági problémák, így különösen a fiatalokat érintő munkanélküliség és a társadalmi elszigetelődés leküzdését célzó programok;*
- *a rendőrség vegyen részt, illetve támogasson az LMBT közösséget megcélzó bűnmegelőzési programokat (így különösen közbiztonsági fórumok, biztonsági tanácsokat tartalmazó kiadványok stb.).*

16. Gyűlölet-bűncselekmények monitorozása (94.54, 95.19)

A gyűlölet-bűncselekmények elterjedtségére és hatósági kezelésére vonatkozó megbízható adatok összegyűjtése, elemzése és nyilvánosságra hozatala alapvető jelentőségű mind a széles társadalom, mind az érintett hatóságok tudatformálásához. A gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos jelenlegi adatgyűjtés súlyos problémákkal terhelt. Egyrészt nem létezik a gyűlölet-bűncselekményeknek olyan, a statisztikai adatgyűjtés céljainak is megfelelő, egyértelmű meghatározása, amely lehetővé tenné a nemzetközi sztenderdekkel harmonizáló adatgyűjtést. A magyar hatóságok a gyűlölet-bűncselekmények fogalmát a közösség elleni izgatás, a közösség tagja elleni erőszak, illetve – elvétve – az önkényuralmi jelképek használata és a nemzeti szocialista és kommunista rendszerek bűneinek nyilvános tagadása tényállásaira korlátozzák, figyelmen kívül hagyva, hogy számos más bűncselekmény esetén is előfordul az előítéletes indíték, sőt annak minősítő körülményként való figyelembe vétele. Így például egy előítéletes indítékből elkövetett emberölést ma a statisztika nem mutatja ki gyűlölet-bűncselekményként. A másik alapvető probléma, hogy a statisztikák alapja nem az áldozat vagy más érintettek érzékelése, hanem kizárólag a hatóság büntetőjogi minősítése, amely lehetetlenné teszi annak nyomon követését, hogy hány olyan eset fordult elő, ahol bár az áldozat vagy más érintett a támadást egyértelműen előítéletből elkövetett támadásnak érzékelte, de a hatóságok mégsem voltak hajlandóak a gyűlölet-motívumra is kiterjedő nyomozást folytatni.

További probléma, hogy az adatok nincsenek elkülönítve a gyűlöletet kiváltó indíték alapján, tehát nem lehet megmondani hány antiszemita, rasszista, homofób stb. támadás történt. Az ennek kapcsán gyakran hangsúlyozott adatvédelmi ellenvetések figyelmen kívül hagyják, hogy nem az áldozat személyes jellemzőjét, hanem a bűncselekmény motivációját kellene nyilvántartani, mint ahogy ilyenfajta adatgyűjtés az Egyenlő Bánásmód Hatóság munkájában a hátrányos megkülönböztetésnek kitett védett csoportok kapcsán már évek óta működik. Végül problémát jelent az is, hogy a nyomozási és a bírósági szakaszra vonatkozó adatgyűjtési rendszerek (ENYÜBS, illetve VIR) nincsenek összekapcsolva, így az egyes

ügyeket nem lehet teljes életútjuk során végig követni. Nem lehet megmondani például, hogy hány gyűlölet-bűncselekmény tárgyában indult nyomozás zárult az elkövető gyűlölet-bűncselekmény miatti felelősségre vonásával.

Mindezek alapján javasoljuk, hogy:

- *az ENYÜBS rendszerben vezessenek be egy a nemzetközi sztenderdeknek megfelelő, átfogó, statisztikai adatgyűjtési célra használható gyűlölet-bűncselekmény meghatározást;*
- *a statisztikai rendszer tegye lehetővé – a büntetőjogi minősítésétől függetlenül – az előítéletes indítékre vonatkozó gyanú statisztikai rendszerben történő regisztrálását;*
- *a statisztikai rendszer tegye lehetővé az előítéletes indíték áldozati csoportok szerinti regisztrálását;*
- *egy egységes ügyazonosító szám révén tegyék lehetővé az ENYÜBS és a VIR rendszerekben szereplő adatok összekapcsolását;*
- *készüljön éves jelentés a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos statisztikákból, amely kitér az esetek előfordulásának számára, a feljelentések sorsára és a kiszabott szankciókra is;*
- *az Országos Statisztikai Adatgyűjtési Programnak legyen része egy rendszeres időközönként felvett nagymintás áldozatkutatás, amely a gyűlölet-bűncselekmények előfordulására, jelentésére vonatkozó kérdéseket is tartalmaz.*

17. Kiszolgáltatott csoportok által szervezett események és demonstrációk fokozott védelme az erőszakos támadásoktól (94.62)

Bár az LMBT emberek terhére elkövetett gyűlölet-bűncselekményeknek csak töredéke (az MTA Szociológiai Kutatóintézetének és a Háttér Társaságnak a közös kutatás alapján mindössze az esetek 8%-a) kapcsolódik a gyülekezési jog hatálya alá tartozó LMBT rendezvényekhez, az ilyen támadások fokozott figyelmet érdemelnek, mivel nemcsak a személyi biztonsághoz, hanem a békés gyülekezéshez való jogot is érintik. A fent idézett kutatás szerint a válaszadók 47%-a azért nem vesz részt az éves LMBT felvonuláson, mert azt nem tartja biztonságosnak. Bár az elmúlt évek során a felvonulás rendőri biztosítása jóval professzionálisabbá vált, továbbra is problémát jelentenek a rendezvényre érkező és az azt elhagyó résztvevők elleni sporadikus támadások. Az is problémát jelent, hogy a felvonulások rendőrségi betiltása (amelyet a bíróságok következetesen hatályon kívül helyeznek) és a közérkölcssel kapcsolatos jogszabályok betartására vonatkozó rendőrségi közlemények (amelyeket az alapvető jogok biztos számos alkalommal alkotmányellenesnek minősített) maguk is hozzájárulnak a rendezvény elleni indulatok felkorbácsolásához. A rendőrség szereptévesztése, hogy egyensúlyozni kíván a gyülekezési jogukat békésen, a jogszabályok betartásával gyakorló felvonulók, és a rájuk erőszakosan támadó ellentüntetők között. A rendőrség nem tehet úgy, mintha a bűncselekmények áldozatai és elkövetői azonos erkölcsi megítélés alá esnének.

Mindezek alapján javasoljuk, hogy:

- *a gyülekezési jogi hatálya alá tartozó rendezvények biztosítási terve ne csak a rendezvény idejére és helyszínére, hanem az azt megelőző, illetve azt követő időszakra, illetve a rendezvény környékére is tartalmazzon biztonsági intézkedéseket;*
- *a rendőrség tegye egyértelművé, hogy a békés gyülekezési jogukat gyakorló LMBT felvonulók pártján áll az erőszakos ellentüntetőkkel szemben.*

1. SZ. MELLÉKLET: HIVATKOZOTT AJÁNLÁSI PONTOK

94.12. Ensure the cardinal laws, resulting from the new Fundamental Law, do not contain provisions that discriminate against people with disabilities, women and LGBT people (United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland);

94.13. Strengthen hate crimes laws to protect against violence motivated by gender identity, sexual orientation and intolerance, and to implement public awareness campaigns, to include law enforcement officials, to combat intolerance (United States of America);

94.15. Ensure that legislation introduced giving effect to the new Constitution complies with Hungary's international human rights obligations (Australia);

94.29. Establish as soon as possible a plan of action to prevent racist attacks, so that members of vulnerable groups, including Roma, can live in safety and dignity (Switzerland);

94.30. Introduce the necessary measures to ensure full respect for the rights of persons with disabilities and women, as well as persons with a different sexual orientation (Switzerland);

94.40. Adopt measures to combat discrimination and promote equal economic and social opportunities for disadvantaged and marginalized individuals and groups (Islamic Republic of Iran);

94.41. Intensify efforts to combat all forms of discrimination to make effective the equality of opportunities and treatment among all inhabitants in its territory, with particular care and attention to women and children who are in the situation of more vulnerability, such as those who belong to the Roma people (Argentina);

94.47. Take concrete measures to prevent and combat violence against members of other minorities and vulnerable groups, especially racially motivated hate crimes against and discrimination of the Roma and to promote their integration into society (Republic of Korea);

94.52. Confirm its commitment to equality and non-discrimination by explicitly prohibiting any discrimination on grounds of sexual orientation and gender identity (France);

94.53. Make efforts to actively combat homophobic, anti-Semitic and anti-Roma rhetoric, including by ensuring law enforcement and judicial authorities are made aware of guidelines on identifying and investigating racially motivated crime (United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland);

94.54. Strengthen the implementation of non-discrimination and hate crime legislation by continuing to monitor the incidents; ensuring that racially motivated violence are fully and effectively investigated; and implementing measures to encourage Roma and other victims to report hate crimes and to ensure their protection from reprisal when they do (Thailand);

94.58. Strengthen measures to prevent, combat and sanction inequality, discrimination and racially motivated violence (Norway);

94.60. Continue to be committed, via its Equal Treatment Authority, to implement and train its citizens as regards to equal treatment for all, and to eradicate violence and discrimination

against women and offer greater protection and equal opportunities to the Roma community (Holy See);

94.61. Ensure that the members of the Roma community, but also of other vulnerable groups, are protected from violence and attacks (Indonesia);

94.62. Ensure members of the Roma community, and members of other vulnerable groups, are protected from violence and attack, including when these groups wish to assemble, hold events or organize demonstrations (United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland);

94.83. Ensure that victims of hate crimes have access to assistance and protection, including counselling and legal assistance (Austria);

94.84. Ensure adequate training for the police and judiciary to promptly and effectively deal with hate crimes (Austria);

94.85. Ensure training for police officers, prosecutors and judges in order to ensure that they can recognize, investigate and prosecute hate crimes (Canada);

94.86. Work with the Roma self-governments, NGOs and human rights organizations to implement measures to encourage Roma and other victims to report hate crimes and, when they do, to protect them from reprisals (Indonesia);

95.19. Establish and operate a country-wide system to monitor and record racist incidents and hate crimes (Indonesia);